

Sygn. akt II Ca 1159/19

POSTANOWIENIE

Dnia 26 sierpnia 2021 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

Protokolant Sekretarz sądowy Przemysław Ochal

po rozpoznaniu w dniu 17 sierpnia 2021 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z wniosku H. W.

z udziałem K. W. i R. W. (1)

o dział spadku po W. W. (1)

na skutek apelacji K. W. od postanowienia Sądu (...) L. Ś. z dnia 24 kwietnia 2019 roku, w sprawie (...)

postanawia:

I. zmienić częściowo zaskarżone postanowienie:

1) w punkcie I w ten sposób, że uchylić rozstrzygnięcie zawarte w punkcie I (...),

(...)) w punkcie III w ten sposób, że zasądzoną od K. W. na rzecz H. W. kwotę 35854,56 zł (trzydzieści pięć tysięcy osiemset pięćdziesiąt cztery złote pięćdziesiąt sześć groszy) obniżyć do kwoty 5364,56 zł (pięć tysięcy trzysta sześćdziesiąt cztery złote pięćdziesiąt sześć groszy), płatnej w terminie do dnia 9 września 2021 roku,

3) w punkcie IV w ten sposób, że zasądzoną od K. W. na rzecz R. W. (1) kwotę 35854,56 zł (trzydzieści pięć tysięcy osiemset pięćdziesiąt cztery złote pięćdziesiąt sześć groszy) obniżyć do kwoty 6214,80 zł (sześć tysięcy dwieście czternaście złotych osiemdziesiąt groszy), płatnej w terminie do dnia 9 września 2021 roku;

II. oddalić apelację w pozostałej części.

Sygn. akt II Ca 1159/19

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2019 roku Sąd Rejonowy L. postanowił:

I. ustalić, że w spadku po W. W. (1) weszły następujące składniki:

1. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...), o powierzchni 29,30 m^(...), składającego się z pokoju, kuchni, przedpokoju i łazienki z wc oraz przynależnej piwnicy nr (...), położonego w B. przy ul. (...), wchodzące w skład zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej w B.;

(...). kwota pieniężna w wysokości 68313,70 zł;

II. dokonać działu spadku po W. W. (1) w ten sposób, że własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego nr (...), o powierzchni 29,30 m^(...), składającego się z pokoju, kuchni, przedpokoju i łazienki z wc oraz przynależnej

piwnicy nr (...), położonego w B. przy ul. (...), wchodzące w skład zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej w B. przyznać „na własność” K. W.;

III. zasądzić od K. W. na rzecz H. W. kwotę 35854,56 zł tytułem spłaty;

IV. zasądzić od K. W. na rzecz R. W. (1) kwotę 35854,56 zł tytułem spłaty (k. 340-341).

*

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy ustalił, że Sąd Rejonowy L. postanowieniem z dnia 3 grudnia 2014 roku, wydanym w sprawie (...), stwierdził, że spadek po W. W. (1) nabyła żona K. W. oraz dzieci synowie R. W. (1) i H. W. po 1/3 części każde z nich.

Sąd Rejonowy ustalił, że W. W. (1) urodził się w (...) roku i w trakcie swojego życia dwukrotnie zawierał związek małżeński. Z pierwszą żoną – M. W. miał dwóch synów, to jest H. W. i R. W. (1).

Sąd Rejonowy ustalił, że umową darowizny z dnia (...) grudnia 1985 roku sporządzoną w formie aktu notarialnego W. W. (1) i M. W. darowali swojemu synowi – H. W. część należących do nich nieruchomości rolnych w W. o powierzchni 4,76 ha.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 21 października 1992 roku zmarła pierwsza żona W. M. W..

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 18 stycznia 1995 roku H. W. i R. W. (1) darowali W. W. (1) udziały po 1/6 części w nieruchomościach objętych księgami wieczystymi numer (...) oraz Kw Nr (...), które stanowiły majątek spadkowy po matce M. W.. Spadkodawca W. W. (1) w dniu (...) października 1995 roku sprzedał całe posiadane przez siebie gospodarstwo rolne (...) za cenę 55000 zł. W skład gospodarstwa rolnego wchodziły nieruchomości objęte księgami wieczystymi numer (...), Kw Nr (...) i Kw Nr (...).

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 24 października 1995 roku W. W. (1) kupił od J. S. i H. S. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...), przy ul. (...) w B., za cenę 13000 zł. Lokal ten składa się z jednego pokoju, kuchni, przedpokoju, łazienki z WC o łącznej powierzchni użytkowej 29,30 m^(...). Dla wskazanego lokalu prowadzona jest przez Sąd Rejonowy L. księga wieczysta numer (...).

Sąd Rejonowy ustalił, że pozostała część ceny, która pozostała ze sprzedaży gospodarstwa rolnego (to jest 42000 zł), została przez W. W. (1) ulokowana na lokacie terminowej. Odsetki od lokat terminowych w okresie od października do grudnia 1995 roku wynosiły 23%.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 1 stycznia 1996 roku W. W. (1) zawarł drugi związek małżeński z K. W.. W. W. (1) i K. W. nie zawierali umów majątkowych małżeńskich i łączyła ich wspólność ustawowa. O. zamieszkali w lokalu nabytym przed zawarciem związku małżeńskiego. W tym czasie W. W. (1) już nie pracował i utrzymywał się z emerytury.

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawca był osobą bardzo przedsiębiorczą i oszczędną. Swoje pieniądze często prznosił z różnych lokat „na wyższe oprocentowanie”. W. W. (1) posiadał rachunek bankowy w (...) Banku (...) w B.. W dniu 17 kwietnia 2008 roku założył nową lokatę na kwotę 80000 zł i zlikwidował ją w dniu 3 stycznia 2013 roku, wypłacając kwotę 92801,26 zł. W okresie trwania tej lokaty nie było żadnych wpłat ani wypłat, oprócz doliczania odsetek.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 30 stycznia 2013 roku W. W. (1) ulokował kwotę 46400 zł na kolejnej lokacie terminowej w (...) Banku (...) w B.. Jednocześnie w tym samym dniu (30 stycznia 2013 roku) W. W. (1) przelał na rzecz swojego syna – R. W. (1) kwotę 46400 zł tytułem darowizny. W dniu 17 czerwca 2013 roku spadkodawca dokonał pisemnej dyspozycji z powyższej lokaty (46000 zł) na wypadek śmierci do rąk K. W. (zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe). Ostatecznie lokata ta zlikwidowana została w dniu 6 czerwca 2014 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że W. W. (1) zmarł w dniu 1 czerwca 2014 roku. Na mocy postanowienia Sądu (...) L. z dnia 3 grudnia 2014 roku w sprawie sygn. akt (...) spadek po nim nabyli: żona – K. W. oraz dzieci – R. W. (1) i H. W. po 1/3 części każdy z nich.

Sąd Rejonowy ustalił, że obecnie do spadku po zmarłym należy spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w B.. Lokal ten nie jest obciążony żadnymi zobowiązaniami. Wartość lokalu to 88000 zł. W lokalu mieszka K. W.. Wnioskodawczyni nie ma zabezpieczonych potrzeb mieszkaniowych w innym lokalu. Nie posiada tytułu prawnego do innej nieruchomości.

Sąd Rejonowy wskazał, że oprócz powyższej „nieruchomości” w skład spadku wchodzi pieniądze w kwocie 68313,70 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 6 czerwca 2014 roku po pogrzebie W. W. (1) do K. W. przyjechali pasierbowie – H. W. i R. W. (2), domagając się, aby K. W. wypłaciła pieniądze znajdujące się na koncie spadkodawcy. Początkowo K. W. nie wiedziała co zrobić, ale ostatecznie udała się do (...) Banku (...) w B., wykorzystując złożoną na jej rzecz dyspozycję na wypadek śmierci i wypłaciła kwotę 48187,86 zł. Sumę tę podzieliła na trzy części. W ten sposób przekazała H. W. i R. W. (1) kwoty po 16250 zł. Pasierbowie K. W. nie wydali pokwitowania otrzymanych pieniędzy i dlatego K. W. sama sporządziła odpowiednie pisemne oświadczenie. Dodatkowo świadkiem powyższej wypłaty oraz przekazania pieniędzy była A. S. (córka K. W.).

Sąd Rejonowy ustalił, że obecnie H. W. posiada własny dom położony na terenie B., razem z żoną jest także właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,94 ha. R. W. (1) jest właścicielem domu mieszkalnego położonego w B.. Prowadzi także gospodarstwo rolne. K. W. ma 82 lata i jest osobą schorowaną. Aktualnie mieszka w lokalu w B. przy ul. (...). Utrzymuje się z emerytury w kwocie 1050 zł.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych, oraz przedstawił swoje stanowisko w zakresie oceny dowodów.

Sąd Rejonowy wskazał, że w niniejszej sprawie nie „wywoływał” opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości, ponieważ strony zgodnie ustaliły wartość spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego w B. na kwotę 88000 zł oraz wartość darowizny nieruchomości otrzymanych przez H. W. w 1985 roku na kwotę 46400 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że stan faktyczny w niniejszej sprawie, co do zasady był bezsporny. Strony nie kwestionowały celu ani zasadności złożonego wniosku i dokonania działu spadku po zmarłym. Przedmiotem sporu było natomiast zaliczenie określonych przysporzeń na poczet schedy spadkowej.

Sąd Rejonowy wskazał, że problematyka przeprowadzenia działu spadku jest uregulowana w art. 1035 – 1046 k.c., przy czym stosownie do treści art. 1035 k.c. do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, czyli art. 210-221 k.c.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 1037 § 1 k.c. oraz art. 1038 § 1 k.c. i wskazał, że wspólność majątku spadkowego jest traktowana przez ustawodawcę jako stan przejściowy, a jej zniesienie może nastąpić w każdym czasie, na żądanie uprawnionych, w formie działu spadku. Funkcją działu spadku jest uzyskanie przez poszczególnych spadkobierców wyłącznych praw do oznaczonych składników majątku spadkowego.

Sąd Rejonowy wskazał też na przepisy procesowe w sprawie o dział spadku, w szczególności przytaczając treść art. 684 k.p.c. oraz art. 688 k.p.c.

Sąd Rejonowy wskazał, że orzekając w sprawach, w których przedmiotem jest podział majątku spadkowego pomiędzy spadkobiercami sąd ustala, co jest przedmiotem działu po zmarłym, zaś skład spadku należy analizować na chwilę otwarcia spadku (art. 924 k.c.).

W ocenie Sądu (...), w skład spadku po W. W. (1) weszło:

1) własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego nr (...), położone w B. przy ul. (...), o powierzchni 29,30 m^(...) oraz

(...) kwota pieniężna w wysokości 68313,70 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu spadkodawca nabył w drodze umowy sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 24 października 1995 roku – przed zawarciem związku małżeńskiego z K. W., a więc nie wchodzi do majątku wspólnego małżonków. We wskazanym lokalu spadkodawca zamieszkiwał od dnia 24 października 1995 roku do chwili swojej śmierci, to jest do dnia 1 czerwca 2014 roku.

Sąd Rejonowy uznał, aby własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego przypadło K. W.. Przemawia za tym to, że uczestniczka zamieszkuje już we wskazanym mieszkaniu, jest osobą w podeszłym wieku (82 lata) i w dodatku schorowaną, utrzymuje się tylko z emerytury w kwocie około 1000 zł. Ewentualna zmiana przez nią miejsca zamieszkania byłaby bardzo utrudniona, jak i niehumanitarna. Zarówno H. W., jak i R. W. (1) posiadają własne domy, w których zamieszkują z rodziną, ich potrzeby mieszkaniowe są więc w całości zaspokojone. R. W. (1) nie wyraził chęci posiadania wymienionego lokalu, natomiast H. W. domagał się jego przyznania na własność, z ustanowieniem dla uczestniczki służebności mieszkania, nie wskazał jednak żadnego konkretnego uzasadnienia takiego stanowiska.

Sąd Rejonowy wskazał, że H. W. nigdy dotychczas nie mieszkał w tym lokalu, a poza tym posiada własny dom, w związku z tym wskazane spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nie jest mu niezbędne.

Sąd Rejonowy wskazał, że przedmiotowe mieszkanie zostało zakupione przez W. W. (1) za cenę 13000 zł. Sumę tę spadkodawca posiadał, z sprzedaży gospodarstwa rolnego w dniu (...) października 1995 roku za kwotę 55000 zł. Sąd Rejonowy wskazał, że reszta kwoty, która pozostała W. W. (1) po zakupie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, to jest 42000 zł, stanowiła jego majątek osobisty.

Sąd Rejonowy wskazał, że kwotę 42000 zł spadkodawca ulokował po zakupie mieszkania na lokatach oszczędnościowych, o czym świadczą zeznania A. S. i K. W..

W ocenie Sądu (...), istotną kwestią było ustalenie, ile dokładnie posiadał spadkodawca oszczędności przed zawarciem małżeństwa z K. W., to jest przed dniem 1 stycznia 1996 roku. Sąd Rejonowy przyjął, że spadkodawca w dniu po 24 października 1995 roku (a więc po zakupie lokalu mieszkalnego) ulokował posiadaną kwotę 42000 zł na lokatach terminowych. W celu ustalenia, jaką dokładnie kwotę uzyskał z odsetek przed zawarciem związku małżeńskiego z K. W., Sąd Rejonowy zwrócił się do Narodowego Banku Polskiego o odpowiednią informację. Z uzyskanych danych wynikało, że odsetki na lokatach w omawianym okresie oscyływały w wysokości 23%. Sąd Rejonowy wskazał, że spadkodawca za okres od 24 października 1995 roku do 31 grudnia 1995 roku uzyskał kwotę 1826,14 zł, która stanowiła odsetki od sumy 42000 zł, zatem łączny majątek osobisty W. W. (1) przed zawarciem małżeństwa z K. W. wynosił 43826,14 zł.

Sąd Rejonowy zauważył, że W. W. (1) w dniu 3 stycznia 2013 roku zlikwidował lokatę i wypłacił kwotę aż 92801,26 zł. Jest to suma, która „urosla” od kwoty 43826,14 zł przez 17 lat. Różnica tych sum to jest 48975,12 zł, stanowi dochód z majątku osobistego.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisu art. 31 § (...) pkt (...) k.r.o. i przyjął, że kwota 48975,15 zł to majątek wspólny małżonków. W ocenie Sądu (...), K. W. uprawniona jest z tego tytułu do kwoty 8162,52 zł, jako swojego udziału spadkowego w spadku, i do kwoty 24487,56 zł, jako połowy majątku wspólnego małżonków (48975,12 zł : (...) = 24487,56 zł).

Sąd Rejonowy stwierdził, że „po dokonaniu różnicy kwoty 92801,26 zł i 24487,56 zł otrzymujemy kwotę 68313,70 zł, która stanowi majątek spadkodawcy z lokaty do podziału między spadkobierców”.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że główny spór między stronami sprowadzał się do kwestii zaliczenia uczynionych darowizn przez spadkodawcę na poczet schedy spadkowej.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 1039 § 1 i 3 k.c. oraz art. 1042 § 1-3 k.p.c. i wyjaśnił, że w odniesieniu do działu spadku zaliczanie darowizn uzasadnione jest realizacją idei równego traktowania dzieci, a także małżonka spadkodawcy, z punktu widzenia ich uprawnień do spadku. Zaliczenie darowizn wpływa jedynie na ustalenie, jakie przedmioty wejdą w skład schedy, pozostaje natomiast bez wpływu na skuteczność dokonanej darowizny, a także na wielkość udziału spadkowego danego spadkobiercy. Krąg osób zobowiązanych do dokonania zaliczenia otrzymanych darowizn wyznacza art. 1039 k.c. Jednocześnie zaliczeniu podlegają wszystkie darowizny, poza drobnymi zwyczajowo przyjętymi. Zaliczanie darowizn stanowi czynność rachunkową, ponieważ zobowiązany do zaliczenia nie ma obowiązku fizycznego jego zwrócenia do majątku spadkowego. Jeżeli wartość darowizny podlegającej zaliczeniu przewyższa wartość schedy spadkowej, spadkobierca nie jest obowiązany do zwrotu nadwyżki (zob. art. 1040 k.c.).

W ocenie Sądu (...) „nie podlega zakwestionowaniu” darowizna kwoty 46400 zł uczyniona w dniu 30 stycznia 2013 roku przez W. W. (1) na rzecz syna R. W. (1). Co prawda uczestnik i wnioskodawca podnosili, że była to darowizna za opiekę spadkodawcy przed śmiercią, ale w ocenie Sądu (...) nie jest to wiarygodne. Trudno bowiem założyć, że tak wysoka kwota była wynagrodzeniem za opiekę, zaś dyspozycja ta nie miała charakteru comiesięcznego, charakterystycznego dla wynagrodzenia, ale jednorazowy, czyli typowy dla darowizny. Nie była to też darowizna drobna, zwyczajowo przyjęta, o której stanowi art. 1039 § 3 k.c. Dlatego Sąd Rejonowy przyjął, że wskazaną kwotę należy zaliczyć na poczet schedy spadkowej.

Sąd Rejonowy wskazał, że zaliczeniu podlega również nieruchomości rolne o powierzchni 4,76 ha w W. na rzecz H. W.. Strony ustaliły zgodną wycenę na kwotę 20000 zł za 1 ha gruntu. Darowizna ta została dokonana przez W. W. (1) i jego pierwszą żonę – M. W., zatem zaliczeniu podlega tylko 1/(...) tego przysporzenia (to jest (...),35 ha). Strony w ten sposób wspólnie ustaliły wartość tej darowizny na kwotę 46400 zł.

Sąd Rejonowy stwierdził, że z okoliczności sprawy nie wynika, że darowizna na rzecz H. W. miała na celu „zwolnienie jej ze schedy spadkowej”.

Sąd Rejonowy wskazał, że na zgodny wniosek stron przyjęto wartość spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w B. na kwotę 88000 zł.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że szczególne znaczenie w przedmiotowej sprawie ma zapis spadkodawcy na wypadek śmierci.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 56 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe oraz omówił instytucję tak zwanego zapisu bankowego.

Sąd Rejonowy wskazał, że W. W. (1) uczynił na rzecz swojej żony K. W. dyspozycję na wypadek śmierci. Co prawda w dniu 6 czerwca 2014 roku żona spadkodawcy wypłaciła kwotę 48187,86 zł, ale dyspozycja była wystawiona na sumę 46400 zł, a więc różnica stanowi pożytki tej dyspozycji i nie uwzględnia się jej na schedę spadkową. Sąd Rejonowy przyjął zatem, że dyspozycja na wypadek śmierci wynosiła 46400 zł.

Sąd wskazał, że uczyniona przez spadkodawcę omawiana dyspozycja w krótkim czasie po darowaniu na rzecz R. W. (1) analogicznej kwoty pieniędzy wskazuje, że R. W. (1) miał zamiar, aby była to darowizna na rzecz swojej małżonki. W ten sposób chciał obdarować swoich spadkobierców (synów i żonę) w równych częściach. Wszystkie więc strony w niniejszej sprawie otrzymały równe darowizny (po 46400 zł) od W. W. (1).

Sąd Rejonowy wskazał, że po sumowaniu kwoty 68313,70 zł „z lokaty”, kwoty 88000 zł tytułem wartości lokalu mieszkalnego, 46400 zł tytułem darowizny na rzecz R. W. (1), 46400 zł tytułem darowizny na rzecz H. W. i 46400 zł tytułem zapisu bankowego otrzymujemy kwotę 295513,70 zł. Jest to wartość całego majątku spadkowego po zmarłym W. W. (1). Oznacza to, że trzecia część udziału spadkowego przypadającego każdemu spadkobiercy wynosi 98504,56 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że z sumy 46400 zł uczestniczka przekazała już H. i R. W. (1) kwoty po 16250 zł. Pozostałą część ze wskazanej kwoty, to jest 13900 zł, pozostawiła dla siebie. Skoro uczestnicze przyznano własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu, powinna ona spłacić pozostałych uczestników. Udział spadkowy wynosi 98504,56 zł, a na rzecz zarówno H., jak i R. W. (1) uczyniono darowizny po 46400 zł i przekazano część pieniędzy z zapisu po 16250 zł. Oznacza to, że należna spłata od K. W. na rzecz wnioskodawcy i uczestnika to kwota 35854,56 zł (98504,56 zł – 46400 zł – 16250 zł = 35854,56 zł) (k. 351-368).

*

Od postanowienia z dnia 24 kwietnia 2019 roku apelację wniosła K. W., reprezentowana przez pełnomocnika, wskazując, że zaskarża to postanowienie w części, to jest:

„a) w pkt I podpt (...), w odniesieniu do przyjęcia, iż po W. W. (1), obok spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, wymienionego w pkt I podpt I, w skład spadku wchodzi również kwota pieniężna w wysokości 68.313,70 zł.

b) w pkt III i IV, odnośnie do zasądzenia od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy, H. W., i uczestnika R. W. (1), spłaty w wysokości po 35.854,56 zł”

Uczestniczka zarzuciła:

„1. Naruszenie prawa procesowego, to jest:

a) art. 233 par. 1 kpc przez wyciągnięcie błędnych - naruszających zasady logicznego rozumowania wniosków z ustalonych w sprawie faktów, odnośnie do składu spadku, doliczalnych doń przysporzeń, wysokości spłat oraz wartości majątku dorobkowego spadkodawcy i uczestniczki - w szczególności polegających na “niedostrzeżeniu”, iż rozstrzygnięcie Sądu wprowadza, niczym nieuzasadnioną, wręcz absurdalną, nierówność między przysporzeniem uzyskanym z tytułu darowizny i spłat przez wnioskodawcę i uczestnika (po 98.000 zł), w stosunku do korzyści uczestniczki zaledwie w kwocie 7.070,80 zł (o czym szczegółowo poniżej w uzasadnieniu).

b) art. 328 par. (...) kpc, przez niewyjaśnienie w sposób racjonalny zaliczenia jako składnika spadku kwoty 68.313,00 zł, skoro z ustaleń Sądu wynika że w chwili otwarcia spadku (01.06.2014 r.), spadkodawca nie posiadał żadnych pieniędzy, gdyż z wypłaconych mu (niedługo przed śmiercią) pieniędzy z lokaty w kwocie 92.861,26 zł, połowę tj. 46.400 zł przekazał w formie darowizny synowi R., zaś pozostałą część stanowiącą majątek wspólny ulokował na rachunku bankowym i uczynił odnośnie do niej tzw. zapis bankowy na rzecz uczestniczki, co wyłączało tę kwotę ze spadku (p. pkt. (...) - poniżej); z ustaleń zaś nie wynika, iż w chwili otwarcia spadku dysponował innymi środkami pieniężnymi

(...). Naruszenie prawa materialnego, tj.

- art. 56 ust 5 prawa bankowego i art 922 par. 1 kc, przez przyjęcie - co wynika implicite z treści rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 1.(...). sentencji orzeczenia - że do spadku wchodzi kwota pieniężna na rachunku spadkodawcy będąca przedmiotem zapisu bankowego, co uchybia temu pierwszemu przepisowi; tudzież przyjęcie, że poza tym wchodzi pieniądze których w chwili śmierci nie miał spadkodawca, z uwagi na uczynioną uprzednio darowiznę na rzecz syna R., co jest sprzeczne z normą zawartą w art. 922 par. 1 kc”.

Uczestniczka wniosła:

„1. o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. I.(...). przez uznanie, że w skład spadku czynnego po W. W. (1) nie wchodzi wymieniona w tym orzeczeniu kwota, a jedynie składnik opisany w pkt. I podpt. 1, tj. prawo do lokalu, i zarazem ustalenie, że w dacie otwarcia spadku majątek dorobkowy spadkodawcy i uczestniczki wynosił 48.975,12 zł. z uwzględnieniem tego faktu przy rozliczeniach między spadkobiercami, jak ustalenie faktu że ze swojej części udziału

w majątku wspólnym spadkodawca uczynił zapis bankowy na kwotę 23.200,00 zł. nie zaś 46.400,00 zł. jak to przyjął Sąd.

(...) o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. III i IV, przez oddalenie żądań spadkobierców H. i R. W. (1), dotyczących spłat na ich rzecz od uczestniczki

3. (ewentualnie, alternatywnie do w.w. pkt. (...)) - gdyby Sąd Odwoławczy podzielił stanowisko Sądu (...), że suma będąca przedmiotem zapisu bankowego podlega, tak jak darowizny, doliczeniu do spadku i zaliczeniu na schedę spadkową - wniosła o zmianę postanowienia w pkt. III i IV, sentencji postanowienia przez obniżenie zasądzonych od uczestniczki na rzecz pozostałych spadkobierców spłat do kwoty po 5.083,00 zł”.

Uczestniczka wniosła także o „rozstrzygnięcie o kosztach postępowania wg. norm prawem określonych”² (k.373-381).

*

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik uczestniczki K. W. popierał apelację i zawarte w niej wnioski. Pełnomocnik wnioskodawcy H. W. wnosił o oddalenie apelacji w całości oraz podnosił, że jeżeli wnioskodawczyni nie będzie domagała się zwrotu kosztów, to również nie będzie występował o zwrot kosztów.

Pełnomocnik uczestniczki przyłączył się do stanowiska pełnomocnika wnioskodawcy w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego (k. 429v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Na wstępie należy wskazać, że do rozpoznania apelacji miały zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469).

Przepis art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku stanowi, że do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.

÷

Apelacja K. W. jest zasadna w przeważającej części objętej zakresem zaskarżenia.

Uzasadnione są częściowo zarzuty apelacji dotyczące prawidłowości ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji. Ustalenia Sądu pierwszej instancji są również częściowo nieprawidłowe w zakresie nie objętym zarzutami apelacyjnymi.

Już na wstępie należy wskazać, że nieprawidłowe jest ustalenie Sądu pierwszej instancji, iż W. W. (1) i K. W. zawarli związek małżeński w dniu 1 stycznia 1996 roku. Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie wynika, na jakiej podstawie proceduralnej (dowody, przyznanie okoliczności faktycznych lub inne) Sąd Rejonowy dokonał powyższego ustalenia. Być może Sąd Rejonowy oparł się w omawianym zakresie na treści pisma procesowego pełnomocnika K. W. z dnia 16 maja 2016 roku, w którym wskazano taką właśnie datę zawarcia związku małżeńskiego przez spadkodawcę i K. W.. Powyższe twierdzenie powinno jednak wzbudzić wątpliwości co do zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy. Dzień 1 stycznia 1996 roku był dniem ustawowo wolnym od pracy (Nowy Rok), a więc jest raczej mało prawdopodobne, aby w tym dniu mógł wykonywać czynności urzędowe kierownik właściwego urzędu stanu cywilnego, chociaż oczywiście nie można tego wykluczyć. W dniu 1 stycznia 1996 roku nie obowiązywała jeszcze umowa międzynarodowa – KONKORDAT między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską podpisany w W. dnia 28 lipca 1993 roku. Umowa ta weszła w życie dopiero w dniu 25 kwietnia 1998 roku.

Wątpliwości co do daty zawarcia związku małżeńskiego przez K. W. i W. W. (1) pojawiały się również na tle treści zeznań świadka – A. S., córki K. W., która wskazała, że jej mama zawarła związek małżeński w dniu 13 stycznia 1996 roku (k. 167).

Wobec powyższych wątpliwości Sąd Rejonowy powinien przeprowadzić dowód z dokumentów zawartych w aktach sprawy (...) Sądu (...) L. o stwierdzenie nabycia spadku po W. W. (1), tym bardziej, że wniosek o dopuszczenie dowodu z dokumentów zawartych w tych aktach został zgłoszony już we wniosku o dział spadku (k. 3).

Ze znajdującego się w aktach sprawy (...) odpisu skróconego aktu małżeństwa numer (...) z dnia 17 czerwca 2014 roku (k. 8 akt sprawy (...)) wynika, że W. W. (1) i K. F. zawarli związek małżeński w dniu 3 lutego 1996 roku.

Chwila (data) zawarcia związku małżeńskiego przez W. W. (1) i K. W. jest faktem mającym dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy istotne znaczenie. Z prawidłowych ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika bowiem, że w dniu (...) października 1995 roku W. W. (1) sprzedał W. W. (2) i B. W. nieruchomości wchodzące w skład gospodarstwa rolnego za cenę **55000 zł** (k. 54-58, 92-102).

Nabywcami nie byli przy tym (...), jak wskazał Sąd Rejonowy, lecz małżonkowie – W. W. (2) i B. W..

Prawidłowo Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 24 października 1995 roku W. W. (1) kupił od J. S. i H. S. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w B. przy ul. (...), za cenę **13000 zł**. Cena sprzedaży pochodziła niewątpliwie ze środków uzyskanych przez W. W. (1) ze sprzedaży w dniu (...) października 1995 roku nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego.

Bezsporny był fakt, że pozostała część ceny uzyskanej przez W. W. (1) ze sprzedaży w dniu (...) października 1995 roku nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego została wpłacona przez W. W. (1) do banku w związku z zawarciem przez niego umowy rachunku bankowego i umowy o lokatę oszczędnościową.

W związku z tym, że z uwagi na upływ czasu nie zachowały się dokumenty potwierdzające szczegółową treść umowy o lokatę oszczędnościową, trafnie Sąd Rejonowy przyjął, że korzyść W. W. (1) z tytułu odsetek kapitałowych w okresie od dnia zawarcia tej umowy do dnia poprzedzającego powstanie wspólności majątkowej małżeńskiej W. W. (1) i K. W. powinna być ustalona szacunkowo na podstawie średniego oprocentowania lokat bankowych we wskazanym okresie. Na podstawie powszechnie dostępnych danych Narodowego Banku Polskiego (k. 333-338) można przyjąć, że w okresie od dnia 24 października 1995 roku do dnia (...) lutego 1996 roku średnie oprocentowanie lokat bankowych wynosiło 23 % w stosunku rocznym.

W związku z powyższym dochód W. W. (1) z lokaty bankowej, której przedmiotem była kwota 42000 zł, wyniósł w okresie od dnia 24 października 1995 roku do dnia (...) lutego 1996 roku **2699,51 zł**.

Prawidłowe są ustalenia Sądu (...) co do tego, że W. W. (1) w kolejnych latach zawierał liczne umowy o lokaty oszczędnościowe, na podstawie których starał się uzyskać jak najwyższe korzyści w postaci odsetek kapitałowych. W szczególności należy wskazać, że w dniu 17 kwietnia 2008 roku W. W. (1) zawarł z (...) Bankiem (...) w B. umowę o lokatę terminową w kwocie **8000 zł**. Lokata ta została zlikwidowana w dniu 3 stycznia 2013 roku przez K. W., jako pełnomocnika W. W. (1). We wskazanym okresie obowiązywania umowy o lokatę terminową na rachunek bankowy, na który wpłacone zostały środki tytułem lokaty oszczędnościowej, nie było żadnych kolejnych wpłat, jak również nie było wypłat z tego rachunku, natomiast były dopisywane odsetki w terminach zapadalności kolejnych okresów lokaty (k. 71-73 – pismo (...) Banku (...) w B. i wyciągi z rachunku).

W dniu 3 stycznia 2013 roku z rachunku lokaty wypłacona została kwota **92801,26 zł**.

Błędne jest ustalenie Sądu pierwszej instancji, że oprócz spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w B. przy ul. (...), w skład spadku po W. W. (1) wchodzi „pieniądze w kwocie 68313,70 zł”.

Przepis art. 922 § 1 k.c. stanowi, że prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej.

Z powołanego przepisu wynika, że spadek tworzą prawa i obowiązki majątkowe zmarłego, których zmarły był podmiotem w chwili swojej śmierci. Nie wchodzi w skład spadku prawa majątkowe, które albo nigdy nie przysługiwały zmarłemu albo też już nie przysługiwały zmarłemu w chwili jego śmierci. To samo dotyczy obowiązków majątkowych. Nie wchodzi w skład spadku obowiązki majątkowe, którymi nie był nigdy obciążony spadkodawca, albo też obowiązki majątkowe, którymi w chwili śmierci spadkodawca nie był już obciążony.

Z przepisów proceduralnych regulujących postępowanie sądowe w sprawie o dział spadku, w szczególności z przepisów art. 680 k.p.c. – art. 689 k.p.c. oraz z przepisów art. 618 k.p.c. – art. 625 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. wynika, że przedmiotem działu spadku mogą być tylko prawa majątkowe wchodzące w skład spadku, nie zaś również obowiązki majątkowe. Przedmiotem działu spadku mogą być przy tym tylko takie prawa majątkowe wchodzące w skład spadku po danym spadkodawcy, które istnieją w chwili orzekania o dziale spadku, ewentualnie takie, które stanowią substytut praw, które wchodziły w skład spadku.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji ustalające, że w skład spadku po W. W. (1) wchodzi kwota pieniężna w wysokości 68313,70 zł, jest w oczywisty sposób błędne. Treść tego rozstrzygnięcia odpowiada takiemu stanowi rzeczy, w którym w skład spadku po W. W. (1) wchodziłaby kwota pieniężna w gotówce wynoszącej 68313,70 zł i kwota ta (w postaci konkretnych banknotów lub/i bilonu) istniałaby nadal w chwili orzekania o dziale spadku, ewentualnie, w chwili orzekania o dziale spadku w skład masy spadkowej podlegającej podziałowi wchodziłaby kwota pieniężna (w postaci konkretnych banknotów lub/i bilonu) będąca przedmiotem świadczenia pieniężnego ze strony dłużnika spadkodawcy, spełnionego po śmierci spadkodawcy do rąk któregośkolwiek ze spadkobierców.

Powyższa sytuacja w rozpoznawanej sprawie nie wystąpiła.

W dniu 3 stycznia 2013 roku K. W., działająca w imieniu W. W. (1), jako jego pełnomocnik, dokonała wypłaty kwoty **92801,26 zł** w związku z rozwiązaniem umowy o lokatę terminową, zawartej przez W. W. (1) z (...) Bankiem (...) w B. w dniu 17 kwietnia 2008 roku.

W rozpoznawanej sprawie brak jest podstaw do ustalenia, co działo się z wypłaconą kwotą w okresie od dnia 3 stycznia 2013 roku do dnia 30 stycznia 2013 roku, w szczególności czy była w posiadaniu spadkodawcy w gotówce, czy też pieniądze te znajdowały się na zwykłym (nielokacyjnym) rachunku bankowym, jednak okoliczność ta nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia. Bezsporne jest bowiem, że w dniu 30 stycznia 2013 roku kwota **92800 zł**, a więc niższa o **1,26 zł** od kwoty wypłaconej w dniu 3 stycznia 2013 roku, znajdowała się ponownie (w częściach) na różnych rachunkach bankowych w (...) Banku (...) w B..

W dniu 30 stycznia 2013 roku W. W. (1) dokonał darowizny kwoty **46400 zł** na rzecz swojego syna R. W. (1). Świadczenie pieniężne będące przedmiotem darowizny zostało spełnione na rachunek bankowy R. W. (1) numer (...) w (...) Banku (...) w B.. Treść pokwitowania wpłaty wskazuje, że była to wpłata gotówkowa, nie zaś, jak przyjął Sąd Rejonowy, przelew bankowy z rachunku W. W. (1) na rachunek R. W. (1). Wprawdzie forma spełnienia świadczenia pieniężnego z tytułu darowizny nie ma w rozpoznawanej sprawie znaczenia dla rozstrzygnięcia, jednak porządkowo należy prawidłowo wskazać, w jaki sposób świadczenie to zostało spełnione.

W dniu 30 stycznia 2013 roku, oprócz dokonania wpłaty kwoty 46400 zł na rachunek bankowy syna, W. W. (1) zawarł z (...) Bankiem (...) w B. umowę o lokatę terminową w kwocie **46400 zł**. Umowa była oznaczona numerem (...), a wpłata została dokonana na rachunek numer (...) (k. 130 – pismo Banku z dnia 4 grudnia 2017 roku; k. 131 – dyspozycja z dnia 17 czerwca 2013 roku).

Suma kwoty wpłaconej przez spadkodawcę na rachunek syna i kwoty wpłaconej przez spadkodawcę na rachunek Banku w związku z zawarciem umowy o lokatę wynosi **92800 zł**, co jednoznacznie wskazuje, że pieniądze te

pochodziły z wypłaty (...) Banku (...) w B. w związku z rozwiązaniem w dniu 3 stycznia 2013 roku wcześniejszej umowy o lokatę terminową.

W omawianym zakresie w całości są uzasadnione zarzuty apelacji uczestniczki dotyczące ustaleń faktycznych.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że w chwili śmierci spadkodawca nie był właścicielem jakichkolwiek pieniędzy w gotówce, które wchodziłyby w skład spadku.

W dniu 17 czerwca 2013 roku W. W. (1) dokonał dyspozycji wkładem na wypadek śmierci w odniesieniu do kwoty znajdującej się na rachunku bankowym numer (...). Dyspozycja ta została dokonana w trybie określonym przez przepis art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1896 – tekst jednolity). Przedmiotem dyspozycji była przy tym kwota 46400 zł, nie zaś kwota 46000 zł, jak wskazał to w uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy.

Powołany wyżej przepis stanowi (od dnia 1 maja 2004 roku do chwili obecnej), że posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może polecić pisemnie bankowi dokonanie – po swojej śmierci – wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci).

Przepis art. 56 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe stanowi, że kwota wypłacona zgodnie z ust. 1 nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku. Rozwiązanie zawarte w tym przepisie odpowiada bardziej ogólnej regulacji zawartej art. 922 § (...) k.p.c., który stanowi, że nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również prawa, które z chwilą jego śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami.

Dyspozycja na wypadek śmierci dokonana przez W. W. (1) w dniu 17 czerwca 2013 roku dotyczyła „wkładu”, a więc kwoty **46400 zł**, wpłaconej w dniu 30 stycznia 2013 roku.

Środki znajdujące się na rachunku lokaty terminowej numer (...) zostały wypłacone przez K. W. w dniu 6 czerwca 2014 roku w kwocie **48187,86 zł**, co jest okolicznością bezsporną (dodatkowo k. 132 – pokwitowanie wypłaty).

Dokonując analizy opisanych wyżej operacji W. W. (1) na rachunkach bankowych, należy stwierdzić, że środki finansowe, jakie zostały wypłacone przez W. W. (1) w dniu 3 stycznia 2013 roku (w jego imieniu przez pełnomocnika – K. W.), a więc kwota 92801,26 zł, tylko częściowo stanowiły majątek osobisty W. W. (1).

Jak już wyżej wyjaśniono, majątek osobisty W. W. (1) stanowiła jedynie kwota **44699,51 zł**, która obejmowała:

1) kwotę **42000 zł** pochodzącą ze sprzedaży w dniu (...) października 1995 roku nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego (część ceny sprzedaży),

(...) kwotę **2699,51 zł** stanowiącą dochód W. W. (1) wynikający z zawartej w dniu 24 października 1995 roku umowy o lokatę terminową, obejmujący odsetki od lokaty w kwocie 42000 zł za okres od dnia 24 października 1995 roku do dnia (...) lutego 1996 roku.

Chociaż w dniu 17 kwietnia 2008 roku W. W. (1) zawarł nową umowę o lokatę terminową, to jednak nie było w rozpoznawanej sprawie kwestionowane, że część wpłaconej wówczas kwoty 80000 zł stanowiły środki finansowe „pochodzące” z zawartej przez W. W. (1) w dniu 24 października 1995 roku umowy o lokatę terminową, w tym odsetki za okres sprzed zawarcia związku małżeńskiego z K. W..

W związku z powyższym należy przyjąć, że w ramach kwoty wypłaconej w (...) Banku (...) w B. w dniu 3 stycznia 2013 roku kwota **44699,51 zł** stanowiła majątek osobisty W. W. (1), a pozostała część, to jest kwota **48101,75 zł** (92801,26 zł – 44699,51 zł = 48101,75 zł), majątek wspólny W. W. (1) i K. W..

Zgodnie z przepisem art. 31 § (...) pkt (...) k.r.o., do majątku wspólnego należą w szczególności dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków. To samo wynikało z przepisu art. 32 § (...) pkt (...) k.r.o. w brzmieniu obowiązującym do dnia 19 stycznia 2005 roku.

W związku z tym, że kwota **44699,51 zł** stanowiła majątek osobisty W. W. (1), to kwotą tą W. W. (1) mógł swobodnie dysponować.

W dniu 30 stycznia 2013 roku W. W. (1) zawarł z synem R. W. (1) umowę darowizny i w wykonaniu tej umowy wpłacił na rachunek bankowy syna kwotę **46400 zł**. Dokonując wykładni oświadczenia woli spadkodawcy w zgodzie z zasadami wykładni wynikającymi z przepisu art. 65 § 1 k.c., należy uznać, że kwota darowizny obejmowała w pierwszej kolejności środki stanowiące majątek osobisty darczyńcy (44699,51 zł), a więc te, którymi mógł swobodnie dysponować.

Kwota wpłacona na rachunek syna wynosiła jednak 46400 zł, a więc była wyższa o **1700,49 zł** od kwoty, którą spadkodawca mógł swobodnie dysponować. Kwota 1700,49 zł stanowiła już środki stanowiące majątek wspólny W. W. (1) i K. W..

Zgodnie z przepisem art. 37 § 1 pkt 4 k.r.o., zgoda drugiego małżonka jest potrzebna do dokonania darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych.

W okolicznościach sprawy nie można uznać, że darowizna kwoty **1700,49 zł** (przewyższającej kwotę 44699,51 zł, którą spadkodawca mógł swobodnie dysponować) jest drobną darowizną zwyczajowo przyjętą.

K. W. nie potwierdziła ważności darowizny kwoty 1700,49 zł wchodzącej w skład majątku wspólnego jej i spadkodawcy i jednoznacznie dawała wyraz temu, że nie akceptuje tej czynności, w związku z czym darowizna w tej części była nieważna (art. 37 § (...) k.p.c.).

W związku z powyższym jeszcze za życia W. W. (1) powstała wierzytelność przysługująca W. W. (1) i K. W. w stosunku do R. W. (1) o zwrot kwoty 1700,49 zł z tytułu nienależnego świadczenia. Z chwilą śmierci W. W. (1) połowa tej wierzytelności weszła w skład spadku po zmarłym (wierzytelność o zwrot kwoty 850,25 zł). Jednocześnie doszło do częściowego wygaśnięcia wierzytelności o zwrot kwoty 850,25 zł (w zakresie 1/3 części) z powodu „złania się” osoby dłużnika i wierzyciela. Nie zmienia to jednak faktu, że dla potrzeb rozliczeń z tytułu działy spadku i dla prawidłowości ekonomicznej tych rozliczeń należało ująć w tych rozliczeniach kwotę 850,25 zł, jako wartość wierzytelności spadkowej (stanowiącej składnik spadku), którą w całości należało zaliczyć na poczet udziału R. W. (1) w wartości majątku spadkowego podlegającego rozliczeniu. W znaczeniu ekonomicznym oznacza to tylko tyle, że 1/3 kwoty 850,25 zł przypada R. W. (1), a pozostałe części po 1/3 R. W. (1) powinien „zwrócić” H. W. i K. W..

Przedmiotem postępowania o dział spadku po W. W. (1) nie była natomiast własna wierzytelność K. W. w stosunku do R. W. (1) o zwrot kwoty 850,25 zł z tytułu nienależnego świadczenia i to nie tylko dlatego, że żądanie z tego tytułu nie zostało zgłoszone przez uczestniczkę. Wierzytelność w tej części nie wchodziła w skład spadku po zmarłym.

Jak już wyżej wskazano, W. W. (1), dokonując w dniu 17 czerwca 2013 roku dyspozycji wkładem na rachunku bankowym na wypadek śmierci, odniósł tę dyspozycję do kwoty 46400 zł. Należy w tym miejscu przypomnieć, że środki wpłacone przez W. W. (1) w dniu 30 stycznia 2013 roku do (...) Banku (...) w B. w związku z zawarciem umowy o lokatę terminową stanowiły majątek wspólny W. W. (1) i K. W., a więc dyspozycja wkładem na wypadek śmierci była skuteczna jedynie w odniesieniu do kwoty **23200 zł**. Druga połowa kwoty „wkładu” stanowiła z chwilą śmierci W. W. (1) majątek K. W.. Ściślej, z chwilą śmierci W. K. M. W. przysługiwały w stosunku do (...) Banku (...) w B. trzy wierzytelności:

a) o wypłatę wkładu w kwocie **23200 zł**, objętego skuteczną w tym zakresie dyspozycją na wypadek śmierci,

b) o wypłatę kwoty **23200 zł**, która stanowiła własny udział K. W. w majątku wspólnym oraz

c) o wypłatę kwoty **893,93 zł**, która stanowiła własny udział K. W. w odsetkach od lokaty, naliczonych przez Bank.

W skład spadku po W. W. (1) weszła natomiast wierzytelność w stosunku do Banku o zapłatę drugiej połowy odsetek od lokaty naliczonych przez Bank – **893,93 zł**.

Bezsporne jest natomiast, że w dniu 6 czerwca 2014 roku, już po śmierci W. W. (1), K. W. podjęła całą kwotę w związku z rozwiązaniem umowy o lokatę terminową (k. 132 – pokwitowanie odbioru).

W związku z tym, że na chwilę orzekania o dziale spadku brak jest podstaw do przyjęcia, że K. W. jest jeszcze w posiadaniu w gotówce tej kwoty, którą w dniu 6 czerwca 2014 roku otrzymała od Banku tytułem połowy odsetek kapitałowych, należało przyjąć, że w skład spadku podlegającego podziałowi przez sąd nie wchodzi już ani wierzytelność z tego tytułu w stosunku do Banku, ani też gotówka otrzymana od Banku, natomiast K. W. powinna rozliczyć się ze spadkobiercami z pobranych i wykorzystanych pieniędzy z tego tytułu.

÷

Co do zasady prawidłowe są rozważania Sądu pierwszej instancji na temat zaliczania na schedy spadkowe darowizn otrzymanych przez spadkobierców. Trafnie – co do zasady – Sąd Rejonowy uznał również, że na schedę spadkową powinna zostać również zaliczona kwota objęta dyspozycją wkładem na wypadek śmierci. Dyspozycja wkładem na rachunku bankowym dokonana przez W. W. (1) w dniu 17 czerwca 2013 roku nie była jednak darowizną (w znaczeniu ścisłym), jak próbuje to niejednoznacznie argumentować Sąd pierwszej instancji, lecz samodzielną, odrębną od darowizny nieodpłatną czynnością prawną, dokonaną przy tym na wypadek śmierci.

Błędne jest stanowisko Sądu Rejonowego co do przyjętego zakresu zaliczenia na niektóre schedy spadkowe.

Jak już wyżej wyjaśniono, skuteczna darowizna na rzecz R. W. (1) dotyczyła jedynie kwoty **44699,51 zł**. W zakresie, w jakim dokonana przez W. W. (1) darowizna była nieważna, świadczenie będące przedmiotem takiej „darowizny” nie podlega zaliczeniu na schedę spadkową. Zaliczeniu na schedę spadkową podlegają świadczenia spełnione w wykonaniu takich umów darowizn, które są ważne i skuteczne.

Zaliczeniu na schedę spadkową K. W. podlegała jedynie kwota **23200 zł** objęta dyspozycją W. W. (1) na wypadek śmierci. W. W. (1) mógł skutecznie zadysponować jedynie tą kwotą wkładu na rachunku, która stanowiła jego udział w majątku wspólnym na wypadek ustania wspólności majątkowej małżeńskiej, nie zaś całą kwotą tego wkładu.

Sąd Rejonowy błędnie zastosował w rozpoznawanej sprawie przepis art. 1042 § 3 k.c. Powołany przepis stanowi, że przy zaliczaniu na schedę spadkową nie uwzględnia się pożytków przedmiotu darowizny lub zapisu windykacyjnego.

W odniesieniu do darowizny chodzi o pożytki uzyskane przez obdarowanego po dokonaniu darowizny. W odniesieniu do zapisu windykacyjnego chodzi o pożytki uzyskane przez zapisobiorcę po tym jak stał się właścicielem przedmiotu zapisu z chwilą śmierci spadkodawcy, nie zaś o pożytki przedmiotu zapisu uzyskane przez spadkodawcę. To samo dotyczy dyspozycji wkładem na wypadek śmierci. Przy zaliczeniu na schedę spadkową nie uwzględnia się pożytków kwoty objętej dyspozycją na wypadek śmierci powstałych i uzyskanych przez uprawnionego po śmierci spadkodawcy, gdyż dopiero wtedy można mówić o pożytkach kwoty objętej dyspozycją. Wcześniej, zarówno sama wierzytelność na rachunku bankowym, jak i związane z nią pożytki (pożytki prawa) przypadają wyłącznie żyjącemu spadkodawcy.

W rozpoznawanej sprawie zaliczeniu na schedę spadkową K. W. nie podlegałyby jedynie odsetki kapitałowe od kwoty 23200 zł za okres od dnia 1 czerwca 2014 roku (od dnia śmierci spadkodawcy) do dnia 6 czerwca 2014 roku (do dnia wypłaty tej kwoty) i oczywiście ewentualne pożytki od tej kwoty od dnia 7 czerwca 2014 roku. W rozpoznawanej sprawie brak jest jednak dowodów, które pozwalałyby na ustalenie, że kwota wypłacona K. W. w dniu 6 czerwca 2014 roku, a więc zaledwie pięć dni po śmierci spadkodawcy, obejmowała chociaż symboliczną kwotę odsetek kapitałowych od kwoty 23200 zł objętej dyspozycją bankową, za okres od 1 czerwca 2014 roku do 6 czerwca 2014 roku. Zważywszy

na okoliczność, że umowa o lokatę została zerwana nagle, jest niewielkie prawdopodobieństwo, że za ostatni okres zapadalności zostały naliczone odsetki kapitałowe.

W związku z powyższym należy przyjąć, że kwota **1787,86 zł** wypłacona K. W. w dniu 6 czerwca 2014 roku tytułem odsetek kapitałowych w żadnej części nie obejmuje takich pożytków kwoty 23200 zł objętej dyspozycją bankową, które nie podlegałyby zaliczeniu na schedę spadkową. Wartość połowy kwoty odsetek pobranych przez uczestniczkę, czyli kwota **893,93 zł**, która wchodziła w skład spadku po W. W. (1) podlega rozliczeniu na zasadach ogólnych w ramach działu spadku, jako składnik tego spadku zużyty lub zbyty przez uczestniczkę.

÷

Mając na uwadze wynikające z przepisów art. 1042 k.c. zasady zaliczania darowizn na schedę spadkową, należy przyjąć, że:

(1) K. W. otrzymała w wyniku działu spadku spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu o wartości **88000 zł**.

K. W. pobrała również kwotę **893,93 zł** z tytułu odsetek kapitałowych i nie rozliczyła się z tego tytułu z pozostałymi spadkobiercami.

Do sumy powyższych wartości podlega doliczeniu kwota **23200 zł**, stanowiąca wartość kwoty wypłaconej K. W. na podstawie dyspozycji bankowej W. W. (1).

((...)) H. W. otrzymał w dniu (...) grudnia 1985 roku od W. W. (1) darowiznę udziału w nieruchomościach, których aktualna wartość według stanu z daty dokonania darowizny to **46400 zł**.

(3) R. W. (1) otrzymał w dniu 30 stycznia 2013 roku od W. W. (1) darowiznę pieniędzy w kwocie **44699,51 zł**.

R. W. (1) jest również zobowiązany do rozliczenia się z pozostałymi spadkobiercami z tej części wierzytelności o zwrot nienależnej częściowo darowizny, która przypadła W. W. (1) na wypadek ustania wspólności majątkowej małżeńskiej, czyli z wierzytelności o wartości **850,25 zł**.

Suma wskazanych wyżej składników to **204043,69 zł**.

W związku z tym, że udziały wszystkich spadkobierców w spadku po W. W. (1) były równe, wartość schedy spadkowej każdego ze spadkobierców wynosi **68014,56 zł** (w zaokrągleniu do dwóch miejsc po przecinku).

Suma wartości składnika majątkowego przyznanego K. W. (88000 zł), wartości składnika, z którego powinna rozliczyć się uczestniczka (893,93 zł) oraz wartości składnika podlegającego zaliczeniu na jej schedę spadkową (23200 zł) wynosi **112093,93 zł**. Uczestniczka „otrzymała” zatem składniki o łącznej wartości przewyższającej wartość schedy spadkowej o **44079,37 zł**.

Wartość składnika majątkowego podlegającego zaliczeniu na schedę spadkową H. W. wynosi **46400 zł**, a więc jest niższa o **21614,56 zł** od wartości schedy spadkowej należnej wnioskodawcy.

Suma wartości składnika, z którego powinien rozliczyć się R. W. (1) (850,25 zł), oraz wartości składnika majątkowego podlegającego zaliczeniu na schedę spadkową R. W. (1) (44699,51 zł) wynosi **45549,76 zł**, a więc jest niższa o **22464,80 zł** od wartości schedy spadkowej należnej temu uczestnikowi.

H. W. powinien zatem otrzymać spłatę w kwocie **21614,56 zł**, a R. W. (1) spłatę w kwocie **22464,80 zł**.

W związku jednak z tym, że H. W. i R. W. (1) w dniu 6 czerwca 2014 roku otrzymali od K. W. kwoty po **16250 zł** na poczet rozliczeń z tytułu przysługującego działu spadku po W. W. (1), wysokość spłat należnych tym osobom ulega pomniejszeniu o kwoty po 16250 zł.

Spłata należna H. W. wynosi zatem **5364,56 zł**.

$21614,56 \text{ zł} - 16250 \text{ zł} = 5364,56 \text{ zł}$

Spłata należna R. W. (1) wynosi zatem **6214,80 zł**.

$22464,80 \text{ zł} - 16250 \text{ zł} = 6214,80 \text{ zł}$

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § (...) k.p.c. Sąd Okręgowy postanowił zmienić częściowo zaskarżone postanowienie:

1) w punkcie I w ten sposób, że uchylić rozstrzygnięcie zawarte w punkcie I (...),

(...)) w punkcie III w ten sposób, że zasądzoną od K. W. na rzecz H. W. kwotę 35854,56 zł obniżyć do kwoty 5364,56 zł, płatnej w terminie do dnia 9 września 2021 roku,

3) w punkcie IV w ten sposób, że zasądzoną od K. W. na rzecz R. W. (1) kwotę 35854,56 zł obniżyć do kwoty 6214,80 zł, płatnej w terminie do dnia 9 września 2021 roku.

*

W pozostałej części apelacja uczestniczki jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § (...) k.p.c.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu (...) L. z wyjątkami omówionymi we wcześniejszej części uzasadnienia.

Porządkowo należy wskazać, że co najmniej nieściśle jest ustalenie Sądu (...), że na mocy postanowienia Sądu (...) L. z dnia 3 grudnia 2014 roku, wydanego w sprawie sygn. akt (...), spadek po W. W. (1) nabyli: żona – K. W. oraz dzieci – R. W. (1) i H. W. po 1/3 części każdy z nich.

Wskazani spadkobiercy nabyli spadek z mocy samego prawa z chwilą jego otwarcia, nie zaś „na mocy” postanowienia sądu. Postanowienie Sądu (...) L. z dnia 3 grudnia 2014 roku miało jedynie charakter deklaracyjny.

÷

Nie jest uzasadniony podniesiony w apelacji zarzut naruszenia przepisu art. 56 ust. 5 ustawy – Prawo bankowe i art. 922 § 1 k.c.

Pomimo że rozważania Sądu Rejonowego dotyczące sposobu ustalenia kwoty pieniężnej w wysokości 68313,70 zł, jako składnika spadku, są błędne, pomijając już, że są częściowo niezrozumiałe, to Sąd Rejonowy nie uznał, że kwota objęta dyspozycją wkładem na wypadek śmierci wchodzi w skład spadku.

Rozważenia wymaga natomiast obowiązek zaliczenia kwoty objętej wkładem na wypadek śmierci na schedę spadkową na podstawie przepisów art. 1039 k.c. i następnych. Z przepisu art. 1039 § 1 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym od dnia 23 października 2011 roku, wynika, że zaliczeniu na schedę spadkową podlegają zaliczeniu nie tylko darowizny, a ściślej wartość przedmiotów darowizn, ale również zapisy windykacyjne, a ściślej wartość przedmiotów zapisów windykacyjnych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że darowizna w znaczeniu określonym przez przepisy art. 1039 k.c. i następne jest pojęciem szerszym niż darowizna w znaczeniu ścisłym, czyli umowa, o której mowa w przepisie art. 888 § 1 k.c. Z przepisów art. 1039 k.c. i następnych wyprowadza się obowiązek zaliczenia na schedę spadkową wszelkich nieodpłatnych przysporzeń majątkowych dokonanych przez spadkodawcę na rzecz spadkobierców, a jakich mowa w art. 1039 § 1 k.c.³

Przysporzenie, o jakim mowa w przepisach art. 56 ustawy – Prawo bankowe, jest typowym przysporzeniem pod tytułem darmym. Okoliczność, że przysporzenie to następuje w rzeczywistości dopiero z chwilą otwarcia spadku, nie oznacza, że ustawodawca zwalnia je od obowiązku zaliczenia na schedę spadkową. Okoliczność, że kwota wypłacona po śmierci dysponenta nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku, nie oznacza, że wartość wypłaconej kwoty nie podlega zaliczeniu na schedę spadkową na zasadach ogólnych. Co więcej, w aktualnym stanie prawnym zaliczeniu na schedę spadkową podlega również wartość zapisu windykacyjnego, a dyspozycja wkładem na wypadek śmierci jest bardzo zbliżona pod względem swojej funkcji ekonomicznej do zapisu windykacyjnego.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska przedstawionego w apelacji, że wartość kwoty objętej dyspozycją, o której mowa w przepisach art. 56 ustawy – Prawo bankowe, nie podlega zaliczeniu na schedę spadkową po posiadaczu rachunku.

*

Sąd Okręgowy nie orzekał o kosztach postępowania odwoławczego.

W związku z tym, że ostatecznie wnioskodawca oraz uczestnicy, którzy byli reprezentowani przez pełnomocników wykonujących zawody adwokata i radcy prawnego, przed zamknięciem rozprawy apelacyjnej nie złożyli spisów kosztów, ani też nie zgłosili wniosków o zasądzenie zwrotu kosztów według norm przepisanych, roszczenia o zwrot kosztów wygasły na podstawie art. 109 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c. i w zw. z art. 13 § (...) k.p.c.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w postanowieniu.

¹ W tym miejscu w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego znajdują się oczywiste omyłki – chodzi o nazwisko (...) a nie (...).

(...) Przytoczono dosłowne brzmienie zarzutów i wniosków apelacyjnych oraz sformułowania określającego zakres zaskarżenia postanowienia.

³ Por.: uzasadnienie postanowienia SN z dnia 23 listopada 2012 roku, I CSK 217/12, Lex nr 1284691; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 9 grudnia 2010 roku, III CSK 39/10, Lex nr 738107; uchwałę SN z dnia 7 grudnia 1983 roku, III CZP 60/83, OSN C 1984, z. 7, poz. 108.